

А.В. Вівтюк, здоб. (ДУИТЗ, Одеса)

В.А. Замлинський, д-р екон. наук, проф. (ДУИТЗ, Одеса)

СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

За одностайною думкою вітчизняних експертів та вчених, саме розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) набуває пріоритетного значення для України у формуванні ефективної стратегії забезпечення національної конкурентоспроможності за умов невідворотного подальшого зростання цін на енергоносії. Розвиток традиційних провідних галузей промисловості вже загальмовано не тільки у зв'язку з нестабільною політичною ситуацією в країні та погіршенням ситуації на зовнішніх ринках збуту для українських виробників, але й довготривалими заходами з технічного переоснащення виробництва та переходу на енергоощадні технології. У цей час саме на сектор послуг покладається завдання забезпечення подальшого зростання ВВП. На думку експертів, сучасна ситуація зовсім не унікальна, а цілком звична для східноєвропейських країн – для держав Балтії, наприклад, саме транспорт, фінансові послуги і сільське господарство є локомотивами національних економік. Український ринок ІКТ має досить привабливі перспективи для зростання іноземних інвестицій, прикладом чого може слугувати активність іноземних компаній на українському ринку телекомунікацій.

Розвиток Інформаційного Суспільства можливий лише на основі комплексного підходу, який включає стратегічне бачення інформатизації суспільства, чіткі пріоритети цієї інформатизації, координується із наявними соціально-економічними, політичними та культурними умовами держави й міжнародною практикою та пов'язується із розвитком економіки й країни в цілому. Розробка такого підходу можлива лише за рівноправної участі трьох секторів (держави, приватного бізнесу та громадянського суспільства), а також – за наявності реалістичних цілей та політичної волі. Як правило, це бачення викладається в основоположних документах, що мають назву національних стратегій (політик) інформаційного розвитку, або ж Національних Стратегій Розвитку Інформаційного Суспільства [1, с. 8]. Особливу цікавість для України повинен представляти досвід іноземних держав, які зуміли за останні десятиліття здійснити «стрибок у розвитку». Індія, Південна Корея, Малайзія, Тайвань, Ірландія, Сінгапур, Фінляндія, Ізраїль подолали межу

«цифрового розриву» завдяки добре розробленим та реалістичним стратегіям розвитку інформаційного суспільства у цих державах [9, с. 9]. Загалом у всіх країн однакові проблеми переходу до інформаційного суспільства, але шляхи їх подолання є різними тому, що формуються вони насамперед виходячи з існуючих реалій. Оцінити та зважити переваги, ризики та впливи ІКТ є важливим викликом в ракурсі складності та невизначеності взаємодії між ІКТ, економічним ростом та зменшенням бідності.

В світі ще не вироблено універсальних методів розвитку ІКТ, які були б дієвими для кожної держави. Кожна держава підходить до вирішення цього завдання в контексті власних геополітичних, економічних, соціальних та культурних пріоритетів. В той же час досвід як розвинених країн, так і тих, що зробили «стрибок у розвитку» за останні десять років, переконує, що найбільшого успіху досягали ті, хто при створенні власних Стратегій керувався певними основними принципами.

В загальному таких принципів можна назвати три:

- Реальне бачення цілей та методів
- Об'єднання всіх зацікавлених сторін
- Політична воля до здійснення стратегії

1) Стратегічне бачення розвитку Інформаційного Суспільства повинне бути далекоглядним і масштабним, але досяжним. Це бачення повинне узгоджуватися з національними пріоритетами держави і визначати чіткий перелік цілей, яких держава зможе досягти в майбутньому. Відповідно, при розробці Стратегії слід:

- а) враховувати тільки реальні потреби, спрямовані на розвиток;
- б) орієнтуватись на наявні в державі умови (прийняті механізми реалізації політичних рішень, пріоритети суспільства, економічні реалії);
- в) враховувати нові міжнародні стандарти та норми, що стосуються тих чи інших напрямків Стратегії. Це також дуже важливо в плані визначення основних пріоритетів Стратегії та гармонізації національного інформаційного розвитку з світовими тенденціями;

2) Уповноважені особи часто вважають, що приватний сектор здатен самостійно запроваджувати ринкові механізми та заохочувати ініціативу. Однак це – така ж помилка, як і думати, що всі проблеми можна вирішити ініціативами «згори вниз». Приватний бізнес вкрай рідко інвестує в нерентабельні проекти, а тому потребує участі урядів та аналітичної підтримки дослідницьких інституцій. Становлення Інформаційного Суспільства через запровадження ІКТ, а отже – і розробка та реалізація відповідної Стратегії, можуть і повинні відбуватися лише через співпрацю та взаємну координацію дій з боку усіх трьох секторів – держави, приватного бізнесу та громадськості. В цій ситуації

держава повинна відігравати координуючу роль, бізнес – надавати мотивацію, а громадськість – наповнювати ініціативу змістом [1, с. 213].

Загалом у світі існує дві моделі інформатизації: західна та азіатська. Західною моделлю інформатизації називають шлях, котрим йдуть індустріально розвинені країни. Розглянемо, яка саме роль відводиться державі у деяких з національних інтерпретацій західної моделі. В цілому європейський підхід до інформатизації орієнтований на функціональне й практичне інформування мешканців, а не на розваги, як в США. Однак тут необхідно відзначити, що сама ініціатива інформатизації домогосподарств не має в Європі такого великого розмаху, як в США. Ідеологічно модель успіху країн Азії базується на запереченні західних норм, на ствердженні власних ціннісних орієнтацій та прагненні розробити новий підхід до індустріалізації і соціального розвитку. В основі цієї моделі – співпраця держави і ринку, спроба встановити зв'язок між культурними цінностями, властивими конфуціанству (робітничка дисципліна, наголос на освіті, ощадливість, родинні цінності – відданість, довіра й взаємодопомога на базі визнання авторитету), та соціальними трансформаціями. Філософські принципи співіснування і співпроцвітання, розділеної всіма радості зростання, поруч зі здатністю уряду сприяти інституціоналізації цих принципів на рівні окремої організації – ось, на думку азіатських вчених, основа успіху. Головним пріоритетом стає власне виробництво нового знання, нових технологій, нових продуктів. Важливі не лише революційні відкриття на цьому шляху – важливий пошук нових застосувань відомих знань і технологій. В центрі уваги – нові ідеї, точки зору й не поціновувана раніше оригінальність. Триває пошук інституціонального способу заохочення такого роду діяльності й людей, що володіють піонерським, підприємницьким духом [2, с. 130]. Оригінальність, різноманітність, відмінність від інших починають поціновуватись значно вище типовості і конформізму. Роль держави – створювати сприятливі умови для творчості у сфері інформаційного розвитку, зменшувати ризик підприємців, що діють у пріоритетних галузях. Японський уряд зрозумів, що для стимуляції творчої діяльності інтелектуальний капітал нації має стати набутком усіх, бо це – суспільне благо, котрим не можна володіти індивідуально у загальноприйнятому сенсі. Японія дотримується тієї точки зору, що у розвиненому Інформаційному суспільстві потрібна державна підтримка інтелектуальної діяльності [3].

Формування сучасної моделі інформаційного суспільства в Україні повинно стати одним з пріоритетних завдань держави як фундаментальна передумова повноцінної, на рівноправних засадах інтеграції нашої держави у європейські та загальносвітові процеси, збереження

політичного суверенітету, економічної незалежності, конкурентоспроможності та процвітання, національної самобутності, гармонійності духовно-культурного розвитку людини та суспільства, формування зрілого громадянського суспільства, правової держави та демократії. Але порівняно з розвиненими країнами нинішній стан розбудови інформаційного суспільства в Україні є недостатнім і при цьому далеко не відповідає потенціалу та ресурсам нашої держави. Оптимальним алгоритмом дій щодо подолання «цифрової нерівності» для України є виважене, координоване державою співробітництво з іншими країнами, використання їхнього досвіду на основі розкриття та розвитку власного потенціалу. Виходячи з цієї формули, оптимальними стратегічними напрямками формування сучасного інформаційного суспільства в Україні мають бути наступні. Широке використання інформаційно-комунікаційних технологій для удосконалення державного управління, відносин між державою і громадянами, становлення електронних форм спілкування між державними органами і фізичними та юридичними особами. Вирішення питання інформаційної відкритості виконавчої влади, з чим нерозривно пов'язана проблема штучного обмеження доступу суспільства до інформації. Підвищення ролі громадськості й мас-медіа у створенні нового інформаційно-комунікаційного середовища в країні. Основне питання демократії – здатність держави забезпечити рівний та всеосяжний доступ до основних громадянських прав и свобод (зокрема свободи слова) – в умовах інформаційного суспільства набуває нової якості. Держава повинна стати координатором дій різних суб'єктів суспільства, сформувати таку правову і нормативну базу, що спрямує їхню діяльність у річище, сприятливе для розвитку суспільства і особистості. Прискорення впровадження новітніх ІКТ в усі сфери суспільного життя, економіку України, діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Удосконалення законодавства з регулювання інформаційних відносин, виробництва програмного забезпечення, діяльності постачальників інформації та послуг зв'язку, режиму діяльності систем електронної торгівлі й оплати, реклами, публікацій, функціонування глобальних комп'ютерних мереж, запобігання поширенню шкідливої та незаконної інформації глобальними комп'ютерними мережами. Подолання поширеної у суспільстві «комп'ютеробії», застарілих стереотипів сприйняття ЕОМ та сучасних засобів комунікації, забезпечення комп'ютерної грамотності населення, насамперед шляхом створення освітньої системи, орієнтованої на використання нових інформаційно-комунікаційних технологій. Захист інформаційних прав громадян, насамперед щодо доступності інформації, захисту приватної інформації про особу, підтримки демократичних

інститутів, удосконалення правового регулювання питань інтелектуальної власності та мінімізації ризику інформаційної нерівності. Створення загальнодержавних інформаційних систем, насамперед у сферах охорони здоров'я, освіти, науки, культури, охорони довкілля.

Інформаційні джерела:

1. Зошенко О.В. Інформаційне суспільство: ознаки і динаміка/ Інтелект. Особистість. Цивілізація: Тематичний збірник наукових праць із соціально-філософських проблем. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2008. 250 с.

2. Проценко П.П. Проблематика переходу до інформаційного суспільства// Політичний менеджмент. 2008. №6 (9). С. 129-137.

3. Згуровський М. Шлях до інформаційного суспільства – від Женеви до Тунісу. URL: <http://www.zn.kiev.ua/nn/print/51078>

4. Zamlynskyi, V., Minakova S., Livinskyi A., Al Ali, Camara Balla Moussa (2022) Information and communication technologies as a tool and incentive for strategic decision making. *Naukovyi Visnyk Nationalnoho Hirnychoho Universytetu*. 2022, (2): 129 - 134. URL: <https://doi.org/10.33271/nvngu/2022-2/129>

5. Zamlynskyi V. Et al (2023) Corporate sustainability reporting and management of agricultural businesses in Ukraine IOP Conf.Ser.: *Earth Environ.Sci.*1126012002/ DOI10.1088/1755-1315/1126/1/012002

УДК 004.82+338.3+641

В.М. Дьоміна, канд. техн. наук, доц. (ДБТУ, Харків)

В.В. Молоканов, здоб. вищої освіти (ДБТУ, Харків)

ПРЕДСТАВЛЕННЯ ЗНАТЬ ПРЕЦЕДЕНТАМИ В ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ СИСТЕМАХ ХАРЧОВОЇ ПЕРЕРОБКИ

Головними вимогами до моделей представлення та оперування знаннями, які орієнтовані на відкриті та динамічні предметні галузі харчової переробки, є здатність до адаптації, модифікації та навчання [1]. В сучасних умовах воєнного стану об'єкти харчової переробки зазнають небачених викликів: бойові дії, втрата працівників, нестача енергетичних ресурсів, порушення маркетингових ланцюгів попиту та збуту, проблеми сертифікації ускладнюють задачу забезпечення населення та армії продовольчими товарами [2]. Така ситуація породжує зростаючу складність задач, збільшення обсягу даних за умовою їх коливання в різні моменти часу, та вимагає розробки нових методів для ефективного їх вирішення [3]. Особливо перспективним є